UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA“
din IAȘI

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași
MUZEUL UNIVERSITĂȚII

Societatea de Studii Istorice
din România

Ediția a X-a

Zilele Muzeului

UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

Conferință academică

Personalul educativ și formarea sa în România modernă (sec. XIX-XX)

Iași, 26 noiembrie 2021, ora 9.00

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, str. Titu Maiorescu, nr. 12

www.muzeul.uaic.ro

Organizatori:

- Muzeul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi (Neculai Bolohan)
- Societatea de Studii Istorice din România (Florea Ioncioaia, Leonidas Rados)

Asistenţă tehnică: Alexandru Suharoschi

Secţiunile I-II, 9.00-13.15, link Zoom:

Topic: Conferinţa Muzeul Universităţii 1-2
Time: Nov 26, 2021 09:00 AM Bucharest
Join Zoom Meeting
https://us02web.zoom.us/j/87423984985?pwd=OTF0VVdjMTladFRJc1NVSWVCRXVJQT09
Meeting ID: 874 2398 4985
Passcode: 787178

Secţiunile III-IV, 16.00-19.00, link Zoom:

Topic: Conferinţa Muzeul Universităţii 3-4
Time: Nov 26, 2021 04:00 PM Bucharest
Join Zoom Meeting
https://us02web.zoom.us/j/81900271715?pwd=TTlFOTlTMzJNVVhFdmFiRlU5NlpHUT09
Meeting ID: 819 0027 1715
Passcode: 790005

Personalul educativ şi formarea sa în România modernă (sec. XIX-XX)

Apărută relativ târziu în spaţiul socio-cultural românesc (către mijlocul secolului XIX), profesiunea de „educator", în sens larg, respectiv, acele persoane implicate în procesul educativ instituţionalizat, indiferent de natura şi nivelul său, a cunoscut o ascensiune fără termen de comparaţie, devenind în numai câteva decenii o figură-cheie a modernităţii naţionale. A fi „dascăl" semnifica deja la finele secolului XIX a fi parte a unei societăţi noi, meritocratice şi seculare. Acestei noi categorii cu frontiere încă neclare i s-a proiectat o misiune civilizatoare: deopotrivă de a configura minţile juvenile şi de a construi o naţiune. Mai mult decât un corp profesional sau o categorie socială, dascălii apăreau ca noii sacerdoţi ai societăţii de mâine.

Participarea la Primul Război Mondial, îndeosebi, care a însemnat o jertfă masivă şi concretă pe altarul construcţiei naţionale, a amplificat această percepţie. Totuşi, în ciuda imaginii mitice, profesionalizarea şi mai ales transformarea personalului educativ într-un corp social autonom şi distinct din punct de vedere al culturii profesionale se produce destul de târziu, la începutul secolului XX. Se observă acum nu doar o vie prezenţă publică şi o intensă activitate asociativă, cât şi apariţia unor veritabile dinastii meritocratice, care par să exprime încrederea în viitorul şi statutul profesiunii.

După ce iniţial a blocat acest proces, regimul comunist l-a recuperat în contul său. Procesul de profesionalizare avansează, cultura de corp se instituţionalizează, dar atât absenţa libertăţii de asociere şi de expresie cât şi natura rigidă a acestei identităţi profesionale oarecum impuse de regim, pentru a nu mai vorbi de constrângerile cunoscute ale regimului totalitar, transformă profesiunea într-o structură birocratică, acefală, nonreflexivă. Conştiinţa de sine este configurată strict în raport cu imperativele statului, nu este loc nici pentru autoscopie şi nici pentru o viaţă asociativă reală. Asimilaţi social „intelectualilor", adică acelei categorii sociale ai cărei membri nu practicau meserii manuale sau activităţi economice „productive", dascălii se bucură de prestigiu, dar acesta se conjugă cu un anume mizerabilism social şi cultural, fiind adesea asimilaţi drept activişti ideologici ai regimului. Această postură contradictorie a limitat mult influenţa sa socială, ca şi necesara autodefinire ca un grup social activ.

Până la această întâlnire brutală cu ideologia, dascălii (cu excepţia celor din oraşele mari) cochetaseră superficial cu activitatea politică. Aceasta s-a exercitat îndeosebi în mediul rural, dar mult timp carierele politice ale educatorilor sunt modeste. Sămănătorismul şi mai ales ţărănismul politic au fost principalele mişcări care au mobilizat lumea educatorilor, din mediul rural, mai cu seamă. În perioada interbelică, o parte a lumii şcolilor a fost atrasă, aparent, cel puţin, de legionarism sau de alte forme de angajament politic radical. În general, însă, angajamentul public al personalului educativ s-a exprimat fie ca purtători de cuvânt ai lumii rurale sau ai unor categorii sociale marginale, fie ca militanţi pe tărâmul culturii normative naţionale târzii.

Formarea profesională şi cultura intelectuală a personalului educativ a făcut obiectul unui interes constant în România modernă, atât pentru teoreticienii învăţământului, cât şi pentru decidenţii politici. Modul în care are loc formarea profesională şi intelectuală a celor care compun corpul educatorilor, fie că vorbim de institutori, învăţători ori profesori, în sens restrâns, are implicaţii directe asupra calităţii actului didactic, dar şi a calităţii intelectuale a corpului în sine, a capacităţii educatorilor în general de a se adapta şi de a inova, ca şi pentru inserarea lor socială.

Pe de altă parte, ştim că există în gândirea comună o neîncredere la fel de veche în ce priveşte importanţa culturii intelectuale şi chiar a unei formări profesionale mai avansate. Uneori „carisma" personală a educatorului este văzută ca fiind primordială în raport cu formarea instituţionalizată. De asemenea, conţinutul intelectual al ceea ce educatorii transmit este pus în umbră în raport cu capacitatea educatorului de a forma „caractere". Dar ce presupune aceasta: studiile de specialitate sunt suficiente? Există oare o tensiune între formarea intelectuală şi educaţia profesională a corpului educativ: câtă formare „pedagogică" şi câtă cultură intelectuală? Poate o privire istorică să ne faciliteze răspunsul la această dilemă?

Chiar dacă studiile şi cercetările istoriografice asupra acestei problematici sunt de asemenea vechi, este destul de uşor de observat că o privire cât de cât sistematică lipseşte. Concentrate fie pe reconstituiri biografice ale unor figuri, în general puţin critice, fie pe discuţii asupra unor practici, cercetarea istorică a evoluţiei corpului profesional, a modului său de formare şi a culturii sale profesionale este încă la început. Pentru a depăşi idilismul naiv al istoriei „tradiţiilor pedagogice naţionale" şi pentru a surprinde complexitatea fenomenului, îndeosebi relaţia dintre formare, recrutare şi carieră profesională, se simte nevoia unei noi problematizări, ca şi recursul la analiza cantitativă şi comparată.

Conferinţa de faţă îşi propune, pe de o parte, să reactualizeze interesul pentru problematica istoriei formării personalului educativ în România modernă, iar, pe de alta, să ofere noi deschideri, să unească cercetările şi să adapteze limbajul şi metodologia. Cine sunt aşadar educatorii? Care este relaţia dintre reprezentarea de sine şi percepţia celorlalţi, ca şi relaţia dintre indivizi şi corpul didactic? Dar mai ales cum a evoluat procesul de formare a personalului şcolar în România modernă?

Astfel, plecând de la această scurtă discuţie preliminară, se pot imagina câteva direcţii de cercetare asupra cărora invităm cercetătorii să-şi comunice investigaţiile:

1. Figuri şi cariere de educatori;
2. Programe, modele şi instituţii de formare a personalului educativ;
3. Culturi profesionale şi politici de carieră ale personalului educativ în România modernă;
4. Teme, metode şi surse noi în cercetarea relaţiei dintre formare şi cultura profesională.

Programul conferinţei

- 09.00 - 09.15
  Mesajul directorul Muzeului Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Neculai Bolohan
  Precizări din partea organizatorilor (Florea Ioncioaia şi Leonidas Rados)

- 09.15 - 09.50
  Conferinţă inaugurală

  Corpul profesoral al academiilor teologice din Transilvania în secolul XIX
  Cornel Sigmirean (Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Şincai" Tg. Mureş)

- **Secţiunea I (09.50-11.35)**
  Moderator: Cornel Sigmirean

  - 9.50. - 10.15
    Dascăli, preceptori, profesori: personalul educativ în lumea românească premodernă
    Florea Ioncioaia (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

  - 10.10 – 10.35
    Inspecţia şcolară şi instruirea dascălilor în Moldova primei jumătăţi de secol XIX
    Maria Rados (UMFST Tg. Mureş)

  - 10.35-11.00
    „Pentru a se înforma profesori vrednici": stipendişti moldoveni în străinătate în prima jumătate a secolului XIX
    Leonidas Rados (Institutul de Istorie „A.D. Xenopol" Iaşi)

  - 11.00-11.25
    Funcţionarea şcolii bucureştene în prima jumătate a secolului XIX: salarizarea personalului şi cheltuielile administrative
    Florentina Nițu (Universitatea din Bucureşti)

11.25-11.35 pauză

- **Secţiunea II (11.35-13.15)**
  Moderator: Leonidas Rados

  - 11.35-12.00
    Formarea continuă a cadrelor didactice primare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea
    Cristina Gudin (Universitatea din Bucureşti)

  - 12.00-12.25
    Formarea profesorilor secundari la sfârşitul secolului al XIX-lea: instituţii, direcţii, tensiuni
    Ramona Caramelea (Institutul de Istoria Artei din Bucureşti)

  - 12.25-12.50
    Eugen Neculcea, fizician şi diplomat
    Sebastian Popescu şi Alexandru Stancu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

  - 12.50-13.15
    Revizorii şcolari şi problema patrimoniului arheologic la cumpăna secolelor XIX-XX
    Vasilica Mîrza (Muzeul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

13.15-16.00 pauză

- **Secţiunea III (16.00-17.15)**
  Moderator: Cătălin Botoşineanu

  - 16.00-16.25
    Pregătirea profesorilor în Basarabia interbelică: Şcoala Eparhială de Fete din Chişinău
    Ana Onofrei (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

  - 16.25-16.50
    Activitatea de educator a orientalistului Vasile Radu
    Monica Cosac (Biblioteca Judeţeană „Antim Ivireanul" Vâlcea)

  - 16.50-17.15
    Epurări în mediul universitar în timpul statului naţional-legionar
    Florin Müller (Universitatea din Bucureşti)

- **Secţiunea IV (17.15-18.50)**
  Moderator: Florea Ioncioaia

  - 17.15-17.35
    Profesorii „agriculturii" la Universitatea din Iaşi: Haralamb Vasiliu şi Agricola Cardaş
    Cătălin Botoşineanu (Arhivele Naţionale Iaşi)

  - 17.35-18.00
    Formarea profesorilor din învăţământul militar românesc
    Constantin Bogdan Iutiş, (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

  - 18.00-18.25
    Învăţământul biologic universitar în anii '70: proiecte de reformă, dezbateri, reacţii
    Petronela Buruiană (Muzeul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi)

  - 18.25-18.50
    Învăţământul pedagogic românesc în comunism: instituţii, specializări, statistici
    Valentin Maier (Muzeul Universităţii din Bucureşti)

  18.50-19.00
  Concluzii

Adresele de contact ale participanţilor la conferinţă:

- Neculai Bolohan .....neculaibolohan@yahoo.com
- Cătălin Botoşineanu ..... catalin_botosineanu@yahoo.com
- Petronela Buruiană ..... petronela.podovei@gmail.com
- Ramona Caramelea .....rcaramelea@yahoo.com
- Monica Cosac ..... monicacsc1@gmail.com
- Cristina Gudin ..... cristinagudin@yahoo.fr
- Florea Ioncioaia ..... ioncioaia@yahoo.com
- Constantin Bogdan Iutiş ..... bogdaniutis@yahoo.com
- Valentin Maier .....valentin_maier@yahoo.com
- Vasilica Mîrza ..... asandei_vasilica@yahoo.co.uk
- Florin Müller ..... mullerflorin_ro@yahoo.com
- Florentina Niţu .....florentinanitu@yahoo.com
- Ana Onofrei ..... ana.onofrei09@gmail.com
- Sebastian Popescu ..... seba@uaic.ro
- Leonidas Rados .....leorados@yahoo.com
- Maria Rados ..... radosm74@yahoo.com
- Cornel Sigmirean .....cezar_sigmirean@yahoo.com, cornel.sigmirean@umfst.ro